

ANNALES SCIENTIA POLITICA

VOLUME 14, NUMBER 2, 2025

ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 14, No. 2, 2025

KIRÁLY, R.: Zakaria, F.: Age of revolutions: progress and backlash from 1600 to the present (*Book review*). Annales Scientia Politica, Vol. 14, No. 2 (2025), pp. 53–56.

RÓBERT KIRÁLY

Institute of Political Science
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
E-mail: robert.kiraly@unipo.sk

VEK REVOLÚCIÍ. POKROK A ODPOR OD ROKU 1600 PO SÚČASNOSŤ

Zakaria, F.

Bratislava: N Press, s.r.o., 2025. 408 s.

ISBN 978-80-8230-341-7

RÓBERT KIRÁLY

Institute of Political Science
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
E-mail: robert.kiraly@unipo.sk

História je pretkaná rôznymi zmenami, ktoré dodnes formujú našu súčasnú civilizáciu. Kým niektoré zmeny prebehli v tichosti a bez väčších dôsledkov, tak niektoré boli tak zásadné, že navždy zmenili chod ľudstva. Recenzovaná kniha Fareeda Zakaria prináša pôsobivý pohľad do histórie týchto zlomových okamihov dejín, a to od roku 1600 po súčasnosť. Počas celkovo 9 kapitol sa budú čitatelia môcť oboznámiť s tým, akým spôsobom vybrané revolúcie technologického, ekonomického či politického charakteru ovplyvnili chod našej civilizácie. Motivácia na napísanie tejto knihy bola vyjadrená už v samotnom úvode, kde Fareed Zakaria (2025, s. 18) konštatuje: „Už niekoľko desaťročí sledujeme svet v neustálom pohybe, so zrýchľujúcimi sa technologickými a ekonomickými zmenami, premenlivými koncepciami identity a rýchlo sa meniacou geopolitikou. Studená vojna ustúpila novému poriadku, ktorý sa začal lámať len niekoľko desaťročí po svojom vzniku. Mnohí oslavovali tempo a povahu týchto zmien, iní ich odsudzovali. Predovšetkým však musíme pochopiť ich rušivosť z fyzického a psychologického hľadiska, pretože dnešný svet zrýchľovania vyvoláva rôzne spätné reakcie. Musíme im porozumieť a reagovať na ne.“ Opätovne tak platí známa téza,

že história je vynikajúca príručka pre súčasnosť a predvídanie budúcnosti.

Recenzovaná kniha je rozdelená na 2 časti. Prvá – historická – pasáž sa postupne venuje zmieneným revolúciám v konkrétnych štátoch západného sveta. Menovite ide o Holandsko, Veľkú Britániu, Francúzsko a Spojené štáty americké. V kapitole č. 1 s názvom „Prvá liberálna revolúcia – Holandsko“ sa autor venuje tomuto malému štátu západnej Európy, ktorý dokázal nielen ovplyvniť vtedajšie väčšie mocnosti, ale postupom času sa dokázal vypracovať na jednu z ústredných svetových veľmocí. Fareed Zakaria postupne opisuje vplyv technologickej revolúcie, liberalizmu a s tým súvisiacej náboženskej tolerancie na sociálno-politické myslenie a vzostup holandskej spoločnosti. Práve tento príklad nám ukazuje, že kým iné európske štáty (predovšetkým Francúzsko) ostali vo svojom konzervatívnom svete odmietajúc mnohé výdobytky doby (či už technologické alebo myšlienkové), tak Holandsko svojou otvorenosťou dokázalo vybudovať mocný moderný štát, ktorý dominoval moriam. Ich vzostup však zastavilo už spomínané susedné Francúzsko, kedy kráľ Ľudovít XIV. prostredníctvom vojenskej intervencie spomalil postupný úpadok konzervatívnych nereformova-

ných monarchií. Zastaviť ich však nedokázal, a to vďaka novému holandskému panovníkovi Viliamovi Oranžskému, ktorý odmietol byť parížskou „bábkou“. Liberálna revolúcia tak mohla, aj keď s menšími komplikáciami, pokračovať. Tentokrát sa však presunula do Anglicka.

V kapitole č. 2 s názvom „Slávna revolúcia – Anglicko“ Fareed Zakaria analyzuje vzostup „holandského životného štýlu“ tej doby v jednej z najtradičnejších monarchií sveta. Čitateľ sa tak postupne môže dočítať o vplyve reformácie na náboženskú spoločnosť, ale aj o postupnej tvorbe novej politickej identity. Zrozumiteľným a pútavým spôsobom opisuje postupný vznik a vplyv Whigov a Toryov na reformu monarchie, ako aj na postupnú predstavbu kráľovstva na konštitučnú monarchiu s čoraz väčším vplyvom parlamentu. Holandskú a anglickú revolúciu tak právom nazýva prívlastkom „úspešné“, pričom jedným z dôvodov bolo to, že „elity hrali vedúcu úlohu, ale pri riadení politickej transformácie išli v ústrety základným ekonomickým zmenám a meniacim sa identitám“ (Zakaria, 2025, s. 85).

V poradí tretia kapitola recenzovanej knihy nesie názov „Neúspešná revolúcia – Francúzsko.“ Ako nám nadpis môže napovedať, tentokrát sa autor zameria na zlyhanie revolúcie v jednom z najvplyvnejších štátov minulosti (i súčasnosti). Postupne tak analyzuje dôvody vzniku hnutia odporu v tejto tradičnej monarchii.

Dôvody vzniku Veľkej francúzskej revolúcie sú však zložité, čo konštatuje aj samotný Fareed Zakaria (2025, s. 91): „Francúzsko by mohlo za svoj rozvrat viniť určitú kombináciu skostnatej politickej štruktúry, tlejúceho triedneho napätia, traumy z prehratej anglo-francúzskej vojny, opakujúcich sa rozpočtových kríz a neefektívneho vedenia.“ Skrátka šlo o kombináciu viacerých faktorov, ktoré v konečnom dôsledku vyústili až do násilnej revolúcie, ktorá však nepriniesla spoločnosti úľavu, ale práve naopak – ešte viac utrpenia. Autor sa postupne zameriava na dobytie Bastily a silnejší vplyv radikálov okolo Maximiliena Robespiera. Ako je nám z histórie známe, francúzska revolúcia „požrala“ svoje deti. Radikálni revolucionári boli buď sťatí gilotínou alebo v lepšom prípade uväznení. Porevolučná kríza však otvorila cestu novej výnimočnej osobnosti, ktorá ovplyvnila dejiny celej Európy. Fran-

cúzsko sa pomaly otváralo príchodu Napoleona Bonaparteho. Fareed Zakaria postupne predostiera čitateľom vzostup a pád tejto francúzskej osobnosti, pričom to dáva do kontextu s celkovou zmenou medzinárodného poriadku. Revolúcia vo Francúzsku tak nepriniesla liberalizáciu, resp. demokratizáciu režimu, ale priniesla vzostup nového autokrata, ktorý na jednej strane pozdvihol ducha francúzskeho nacionalizmu, avšak za cenu tisícov európskych obetí. Jeho mocenské ambície zastavilo až Rusko, resp. Anglicko pri slávnej bitke vo Waterloo.

V celkovo 4. kapitole sa Fareed Zakaria zameria na „matku všetkých revolúcií“, ktorá mala prívlastok priemyselná. Iba málo historických udalostí zmenilo beh dejín celého ľudstva tak, ako práve táto transformácia celého priemyslu, hospodárstva a neskôr aj sociálno-politického myslenia. Čitatelia sa môžu postupne oboznámiť s nástupom priemyselnej revolúcie vo Veľkej Británii, s čoraz väčším vplyvom medzinárodného obchodu, ako aj s postupným rastom životnej úrovne aj tej najchudobnejšej časti spoločnosti. Priemyselná revolúcia nepochybne zlepšila životy mnohým vtedajším obyvateľom, hoc to šlo na úkor extrémneho znečistenia životného prostredia, či postupného kolonializmu, ktorého dôsledkom bolo aj čoraz rozšírenejšie otroctvo. Postupný rozvoj Veľkej Británie však podľa autora spôsoboval žiarlivosť iných európskych mocností. Na výslnie hospodársko-ekonomických dejín sa tak postupne dostáva Nemecko, ktoré v histórii sveta ešte zohrá obrovskú úlohu. Autor však upiera zrak na iného aktéra – bývalú britskú kolóniu s názvom Spojené štáty americké.

V poslednej kapitole I. časti knihy sa Fareed Zakaria zameriava na americké dejiny. Postupne opisuje vplyv priemyselnej revolúcie, súboj Severu proti Juhu, etablovanie pravoľavého lineárneho ideologického spektra, ako aj na celkovú transformáciu niekoľkých kolónii v moderný národ nového sveta. V záverečnej pasáži kapitoly autor nevynecháva ani americké dejiny 20. storočia, kde prostredníctvom analýzy politiky vtedajších prezidentov načrtáva spôsob premýšľania aj súčasného amerického establishment-u. Aj tu môžu čitatelia vidieť signifikantný vplyv dejín na súčasné sociálno-politické myslenie nielen politických elít, ale aj elektorátu. Záverom I. časti autor

premost'uje do súčasnosti: „Aby sme pochopili politickú zmenu usporiadania našej vlastnej éry, musíme sa pozrieť na spoločenské zmeny, ktoré ju uviedli do pohybu: revolúcie v globalizácii, informačných technológiách a identite“ (Zakaria, 2025, s. 189).

Druhá časť knihy sa venuje súčasným revolúciám. Zhodujeme sa s autorom, že v súčasnosti zažívame nie jednu, ale niekoľko revolúcií naraz. V celkovo 6. kapitole Fareed Zakaria upriamuje pozornosť na ekonomiku v kontexte globalizácie. Postupne popisuje výhody, ale aj nevýhody voľného trhu. Zároveň korektne poukazuje na veľkú prepojenosť štátov sveta, kde reakcia jedného štátu prinesie dôsledky pre mnoho iných národov. V tejto súvislosti explicitne poukazuje na obchodné vojny, ktoré sa dnes často používajú na presadzovanie politického vplyvu. V záverečných častiach kapitoly sa zamýšľa nad potenciálnymi alternatívami k voľnému trhu, demokracii a liberalizmu. Ako príklad pritom analyzuje Čínu, ktorá zaznamenala enormný hospodársky nárast, a to aj napriek tomu, že jej režim nie je liberálnou demokraciou. Autor upozorňuje na rolu mnohých populistov, ktorí v súčasnosti preferujú nacionalizmus, izolacionizmus či iliberálne štátne zriadenie.

V ďalšej kapitole knihy sa autor presúva od hospodársko-ekonomických tém v ére súčasnej globalizácie k ďalšej významnej zmene, ktorá nás formuje – technológiám. Postupný rozvoj IT technológií spôsobil neuveriteľnú transformáciu pracovných miest, ľudských vzťahov, vzdelávania, zdravotníctva či trávenia voľného času. Fareed Zakaria čitateľom predostiera výhody a nevýhody tejto technologickej revolúcie, ktorej vývoj (zdá sa) ešte ani zďaleka nekončí. Pred našou civilizáciou tak stojí neľahká výzva v podobe nájdenia balansu medzi výhodami a nevýhodami IT technológií. Autor si záverom kladie existenčnú otázku: „Ak počítače s umelou inteligenciou dokážu byť lepšími analytickými strojmi ako ľudské mozgy, čo potom zostáva pre ľudí?“ (Zakaria, 2025, s. 264) Nájdenie odpovede na túto otázku podľa našej mienky bude mimoriadne zásadné, nakoľko to ovplyvní nielen nás ako individuálne ľudské bytosti, ale aj celé spoločnosti.

Predposledná kapitola knihy sa venuje otázke revolúcie identít. V histórii ľudstva máme mnoho príkladov, na ktoré poukazuje aj sám autor, kedy spoločenské, ekonomické

i technologické zmeny priniesli nové otázky v oblasti identity. V ére globalizácie mnohí zažívajú krízu identity, oslabujú sa väzby na štát, resp. národ a u mnohých ľudí sa buduje idea svetoobčianstva. Kým jedni túto revolúciu vyzdvihujú ako pozitívny efekt globalizácie, druhí to kritizujú, a volajú po návrate k tradičným hodnotám a budovaniu patriotizmu. Čitatelia sa v tejto pasáži môžu oboznámiť s príkladmi niekoľkých revolúcií identít (napr. boj proti rasizmu, boj za práva sexuálnych menšín, či feministické revolúcie), ale aj s výzvami v súčasnosti, ktoré budú mať vplyv aj na programy kandidujúcich politických subjektov. K ekonomickej a technologickej revolúcii v ére aktuálnej globalizácie sa tak pridáva aj revolúcia identít, ktorá takisto zrejme prinesie novú transformáciu človečenstva.

V záverečnej kapitole Fareed Zakaria analyzuje vplyv historických a súčasných revolúcií na aktuálnu geopolitickú situáciu. Svet si počas svojej existencie prešiel niekoľkými typmi usporiadania medzinárodných vzťahov, pričom žiadna nevydržala večne. Výnimkou nebola ani unipolárny svet na čele s USA po rozpade Sovietskeho zväzu, nakoľko dnes sa podľa mnohých odborníkov nachádzame v multipolárnom svete, ktorý vyžaduje nové nazeranie na medzinárodné vzťahy a právo. Otázne podľa nášho názoru ostáva, či táto geopolitická revolúcia bude násilná, alebo diplomatická. Súčasný dianie vo svete nám nedokáže presne určiť odpoveď na túto zložitú otázku.

Fareed Zakaria svojou knihou „Vek revolúcií“ ponúka pozoruhodne komplexný a zároveň čitateľsky prístupný prehľad najdôležitejších prelomových momentov, ktoré formovali našu civilizáciu od 17. storočia až po súčasnosť. Autor vyniká schopnosťou prepájať historické fakty so súčasnými výzvami, čím vytvára čitateľsky atraktívne a intelektuálne stimulujúce dielo. Silnou stránkou knihy je aj jej tematická štruktúra, ktorá umožňuje porovnať rôzne typy revolúcií – od politických a hospodárskych až po tie technologické a identitárne. Fareed Zakaria neponúka jednoduché odpovede, ale núti čitateľa premýšľať nad tým, ako minulé zmeny ovplyvňujú našu prítomnosť a čo môžeme očakávať do budúcnosti. Pre všetkých, ktorí sa zaujímajú o históriu, geopolitiku či spoločenské zmeny, je táto kniha hodnotným zdrojom poznania a inšpirácie. Odporúčame ju najmä tým čitateľom, ktorí nehľadajú len popis

dejín, ale chcú im aj porozumieť v širšom kontexte. „Vek revolúcií“ je tak výnimočné dielo, ktoré si rozhodne zaslúži pozornosť.